

OMIESZKAĆ (189) *vb pf*

omieszkać (174), **omięszkać** (15); omięszkać *GroicPorz, UstPraw* (4), *Calag, NiemObr, ArtKanc*; omieszkać : omięszkać *KrowObr* (1:2), *BielKron* (5:1), *SkarŻyw* (8:3), *CiekPotr* (1:1).

-łz- (162), -sz- (11), -f- (8), -íf- (6), -s- (2).

o oraz a jasne; -e- (19), -é- (1) *BiałKat*.

inf omieszkać (21). ◇ *fut* 1 sg omieszkâm (14). ◇ 2 sg omieszkâsz (8). ◇ 3 sg omieszkâ (44). ◇ 1 pl omieszkâmy (4). ◇ 3 pl omieszkają (9). ◇ *praet* 1 sg m omieszkâłem, -m omieszkâł (5). ◇ 2 sg m -ś omieszkâł (1). ◇ 3 sg m omieszkâł (32). *f* omieszkała (4). ◇ 3 pl m pers omieszkali (6). *subst* omieszkały (3). ◇ *imp* 1 pl omieszkâjmy (1). ◇ *con* 1 sg m bych omieszkâł (5), bym omieszkâł (1) *OrzRozm*. *f* bych omieszkała (1). ◇ 2 sg m byś omieszkâł (6). ◇ 3 sg m by omieszkâł (15). [f by omieszkała.] ◇ 1 pl m pers byśmy omieszkali (1). ◇ 3 pl m pers omieszkaliby, by omieszkali (3). ◇ *con praet* 1 sg m bych był omieszkâł (1). ◇ 3 sg m by był omieszkâł (1). ◇ *impers con* by omieszkano (1). ◇ *part praes act* omieszkając (1). ◇ *part praet act* omieszkâwszy (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Zaniebzać, nie dopilnować, zaniechać zrobienia czegoś; *neglegere Mącz, Modrz, JanStat, Cn; tardare HistAl, PolAnt; cessare, deserere Mącz; postponere, transmittere JanStat; transire PolAnt* [w tym z przeczeniem (74)] (126) : *Commiffiae, wieczce y ynne fady a povinnoŹci ich [urzędników ziemskich] vrzęndv naliezące, mayą vypelniacz [...]* A gdzieby omieszkali y nieofiedli [*Quodsi negligentes et impossessionati fuerint JanStat* 301] podlie przivilieyow statutu, tedy na szeymie przyłlem mayą bycz privovani Źwoich vrzęndow *ComCrac* 14v; *UstPraw* H3; *Caussae* [!] *indormire, Rzecz Źwoyę przespâć/ to yeŹt/ Omieszkać dla niedbâłści. Mącz* [95]a, 45c; *SienLek* 176v; *Nic* po Źmierci nie pomoże/ kto za Źywotâ omieszka. *RejPos* 163 marg; *BielSpr* 38v; *HistHel* B2v; *Idźze á dokładay do tey wagi: iefli omieszkał/ porwâ cię ci murzynowie. SkarŻyw* 98; *ArtKanc* N14v.

omieszkać kogo, czego (55): ábych ia niwczem niemiał przyczyny omieszkać przykazania twego. *RejPs* 181v, 33v; *SeklKat* A4, G2v, G4; *Diar* 21, 93; *KrowObr* 137v, 160; *RejWiz* A8; *UstPraw* E3v; *BibRadz Ier* 46/17; ktora potrzebâ/ ktora woynâ/ ktora poŹługâ woienna iefl/ ktoreybym ia omieszkał? *OrzRozm* R4v; *Medeâ* boiâc lie pogoniey/ roŹkiekâlâ Źwego brâtâ *AbŹyrtâ ná Źztuki/ roŹklâdlâ po wyłpach/ áby ociec zbierâiâc po Źztuce czynił pogrzeb á omieszkał pogoniey BielKron* 54v, 36, 231, 243v, 259v; A tak tedy będzie przyrodzeniu godna wdzięcznoŹć oddana/ yeŹliże nieomieszkamy yego darow/ ale ye dobrymi czwiczeńmi y wyzwlonymi naukami wypolerowâć wŹiłowâc będziemy. *KwiatKsiâż* B; *Nisi eo ad mercatum veniam damnum maximum est, Iefli tego yarmârku omieszkam popâdnę nie małą Źzkodę. Mącz* 77d, 123d, 476a; *GórnDworz* R7; *Abowiem Pan náłz będzacz thu ná Źwiât od Bogâ Oycâ zeŹlány [...]* nic nie omieszkał/ á wŹytko z dâlekâ przepâtrował *RejPos* 161, 88v, 188, 275v; *RejZwierc* 25v, Aaa2; *PaprPan* R4v, Aa4v [2 r.]; *KochOdpr* A2v; *Nigdy iutrzniey y innych godzin/ y Młzey przez cały Źwoy Źywot nie omieszkałâ/ okrom niemocy. SkarŻyw* 161, 371, 581; *NiemObr* 160; co iednego omieszkałz kiedy czâs/ drugiego nie vgoniŹ. *GostGosp* 84, 34, 36, 84 [2 r.]; *WujNT* 22, 278; *SarnStat* 447; *SkarKaz* 634b; [A tak maiâ robicz iŹ by teŹ czâŹu vczenia, czithania nieomiaŹzkaly. *StatNorb* 51]. *Cf Ze zdaniem*

dopełnieniowym; »czasu (nie) omieszkać«, »powinności swej (a. swych powinności ni w czym) nie omieszkać«.

omieszkać komu (4), *czemu* (2): *ZapWar 1514 nr 2173*; ktore [rozmowy] by nie mało czasu wziąć musiały a tak omieszkać postronnej obronie *Diar 40*; Inądnie cie do thego czelu przywieść będye raczył/ iakoż thego nikomu nigdy nie omyełzkał. *RejWiz A8*; *RejPos 275v*; A zá tym spráwiedliwóści ludzkiej omiełzkać by fię musiáło. *GórnRozm H2v*; *GostGosp 76*.

omieszkać ku czemu (1): A Inadz gdy ná mię przychodziły nawięczliśe vćilki, á záwołałem kniemu nigdi nieomiełzkał ku spomożeniu memu *RejPs 173*.

omieszkać czym (3): Pan Bog [...] dłużej ręki swej nie zatrzyma, aby karanim swoim nas omieszkać miał *Diar 21, 83*; Y zda fię nam iż tym mamy omiełzkać sobie tego nędznego á docześnego ftáránia *RejPos 275v*.

omieszkać w czym (3): Anym omyanshkał panyey w robotach *ZapWar 1514 nr 2173*; Minuty z akt aby na tenże czas byli zarazem koźdemu wydani, aby pisarz sub poena 14 marcarum żadnego w tym nie omieszkał *Diar 93*; *RejZwierc 105v*.

cum inf (54): czo my dadzą znacz tedj ya tesz tobie oznaymycz nieomiełzkać *LibLeg 10/153, 10/68, 155v*; *RejPs 24v, 32v, 97v, 128, 136v (10)*; *ComCrac 18*; *HistAl L8*; *Diar 40, 42*; Kmieć pod kthorym pánem bárć trzyma/ temufz Pánu o dań miodową álbo o miod ma być praw/ á iefliby omiełzkał płácić/ tedy pan bárći może go włádzić y ciázác *UstPraw F2, Kv*; *GórnDworz Kk8*; A thu więc dopirko obaczyłz/ iako dyabeł kfiążę fwiátá tego nie omiełzka nigdy fwych kochánkow pieścić á im folgować. *RejPos 23v, 23v [2 r.], 26v, [36], 41, 58 (10)*; Nie omiełzkałem do ciebie przyść/ mój miły proceptorze *BiałKat 193v*; *RejPosWstaw 110v*; *HistHel [A2]*; *MycPrz II Bv*; KLońscy ácz ná Wołyńskiey gránicy miełzkaia/ Wízakoż y ná Podolu też y w Ruśi máia/ Nie omiełzkać wyłłowić ich poczciwey spráwy/ Kázdy czáfu potrzeby Lotárgius práwy *PaprPan I4v*; *ModrzBaz 84*; y iufz zpływáło [wino]/ y wierzchemby było wřzytkę ziemię polało/ by był iefzczę Biłkup przyść omiełzkał. *SkarŻyw 497, 258, 311*; y tego on dołóżyć nie omiełzkał: owśzem támże záraz tego dokláda mowiac *CzechEp 22*; *ActReg 55*; *GostGosp 60*; *KochFrag 22*; Przetoż nie omiełzkać was záwřze vpominác około tego [*incipiam vos semper commonere de his*]/ chociażeście vmieiętni y vtwierzeni w teráznieyfzey prawdzie. *WujNT 2.Petr 1/12*; A iefliby pozwać do tego czáfu zámierzoného omiełzkał/ tedy ono przerzeczoné wwiázánié będye mocné y gruntowné *SarnStat 1167, 691, 769, 803, 1167*; *SkarKaz 548a*; A záтым omiełzkaćwřzy ośiac wedle czáfu, W błoto sieią *CiekPotr 30*; *SkarKazSej 699a*; *PudłDydo Bv*; *SzarzRyt B*.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (1); zawsze: aby] (4): Y niechciał tego Pan nigdy ná wielu mieyřcach zániechác á omiełzkać w piłmiech fwoich [...] áby nas s tego przełtrzegác á vpominác nie miał *RejPos 187v, 65, 204, 297v*.

Zwoty: »czasu (nie) omieszkać« = (nie) *zaprzepaścić okazję(-ji)*; *occasionem amittere a. negligere* *Mącz [szyk zmienny] (5)*: *Mącz 123d, 258a*; Bo iefliże iefth ná iákim vrzędzye/ iufz go záwřdy pilnowác musi/ á co ktorą godzinkę zegar vderzy to łbem miece by řzalony/ pilnuiac áby czáfu řwego nie omiełzkał. *RejZwierc 158*; *CiekPotr 69*; Náftapi pořtronny nieprzyacićl iáfřzy fię zá wářzę niezgodę/

y mowić będzie: (Rozdzieliło fię ferce ich teraz poginą.) y czáfu ták dobrego do wálzega złego/ á ná fwoie tyrántwo pogodnego/ nie omieszka. *SkarKazSej* 673b.

»powinności swej (a. swych powinności ni w czym) nie omieszkać« = *zrobić to, co należy* (2): fwych powinności nacż go Pan Bog powołać raczył ni w czym nie omieszka [*człowiek pomierny*] *RejZwierc* 105v, 38v.

Szeregi: »omieszkać i (a) zaniechać« [*szyk 1:1*] (2): *RejPos* 187v; á pod ziemią ktoż fię ma rádować z odkupienia [...] iedno dułze [...] ktore ná ziemi pokuty doftáteczney omieszkały y zaniechały *SkarKaz* 634b.

»omieszkać abo zaniedbać« (1): Iełliby kto częgo ztych rzeczy powinnych nieuczynił/ tedy [...] niech będzie fkaran zá winę grzywną grofzy/ á ktoby przyść omieszkał ábo zániedbał [*venire autem negligens*]/ niech trzy grzywny zápláci. *ModrzBaz* 84.

»nie omieszkać ani zapomnieć« (1): á ták y páná by przedfię [*dworzanin*] nie omieszkał/ áni zapomniáł náuczáć/ y páchołęce⁸⁰ by połmiechu włzedł. *GórnDworz* Kk8.

2. *Opóźnić, odwlec; ociągać się; tardare Vulg, PolAnt; cessare Mącz; (re)morari Calag; aberrare ab hora Cn [w tym: z przeczeniem (39)] (58) : BierEz C2; LubPs E; RejWiz 146v; Abowiem ielífćzec cóś máluczko/ zec ten kthory ma przyść przydzie/ á nie omiełfka. Leop Hebr 10/37; BibRadz Hab 2/3; RejPos 181v marg; Y rzekł krol do Hámafy/ zwołay mi męze Iehudfkie na trzeci dzień/ y ty tu bądź. Y połzedł Hámafa zwoływać Iehudy/ lecz omieszkał nád poftánowiony czás/ ktory mu był zámierzył. BudBib 2.Reg 20/5, Eccli 14/12; Seumen. Omiełfkać. Zámiełfkać. Wściągnąć. Morari, remorari. Calag 438a; SkarŻyw 126; Ku tey fprawie był też połfan od Papieżá Legat Achilles de Grafsis/ ále iż dla dálekości drogi omieszkał/ iednák do Kráková przyechawfzy [...] infze połelstwo fprawował StryjKron 722; To tobie piżę: fpodziewáiąc fię że rychło do ciebie przybęde. A ielfi omiełfkać: ábyś wiedział iáko fię małz fprawować w domu Bożym WuNT 1.Tim 3/15, Hebr 10/37; [Thy fá lekie vyftempky. Iełlyby ktora niezła do kołczyola gdi zazwoniá [...] Albo fkláftora zdopułczeniem vřfzedłzi ze by omiełfkała. StatNorb 216].*

omieszkać do czego (2): *PaprPan* Iv; Zli też Chrześcijanie plákác będą/ iż krzyzá y vmartwienia Iezufowego ná łobie nie nošili/ [...] iż iuz do zbáwienia omiełfkałi/ iż czás y pogodá im do dobrego wpłynęła *SkarKaz* 5b.

omieszkać do kogo z czym (1): iż on nie omiełfka do ciebie z onym rátkiem fwym *RejPos* 328.

omieszkać na co (14), *na kogo* (1): gdy bych miał vpelná nádzieię że ty nieomiełfkałz ná wřpomożenie moie. *RejPs* 38v, 45, 58, 69v; iż Pan obiecuie přetko przyść á nic nie omiełfkać ná pomfťę káżdego thakiego *RejAp* 196v, 23; *RejPos* 49v, 127v [2 r.], 339; *PaprPan* P3; Lecz Pan moy Iezus Chryftus żywy/ ná moię pomoc nieomiełfka: á tam gdzie mi náciężey będzie/ přetką mi obronę połle. *SkarŻyw* 69, 503, 545; Ale niz fię náłzy ná Tátary zgotowáli/ oni z wielkim plonem do Hordy włzli. (*marg*) Polacy ná Tátary omiełfkałi. (–) *StryjKron* 617.

omieszkać czym (3): *ZapWar 1549 nr 2658*; Do czego gdy WKM chuć swá przyłóżyć a już zacząc będziesz raczył, Pan Bog ratunkiem swem nie omieszka *Diar* 22; *ActReg* 15.

omieszkać z czym (11): *RejRozpr* B3; Odwoz żytá ma przypomnieć Vrzędnik Pánu kiedy czás/ áby z tym nie omiełfkał. *GostGosp* 50; *PowodPr* 49. Cf *omieszkać do kogo z czym; komu z czym*.

omieszkać komu z czym (7): *RejPs* 197v; *RejAp* 16v; A złościwym też/ ktorzy vpornie trwają w złościach swoich/ á nie szukają miłofierdzia iego/ nie omieszka z zapłatą ich. *RejPos* 49v; á obaczyłz iż on [*Pan Bóg*] nigdy nie omieszka wiernemu swojemu z ráthunkiem á s świętą opátrzností swoią. *RejPos* [290], 6, 46v, 244v.

cum inf (7): *ZapWar* 1549 nr 2658; *Diar* 78; A ieliby thego rok y szelć niedziel vczynić omieszkałi/ dziedzictwo trącą *GroicPorz* o3; *Leop Eccli* 6/22; bo Máchomet ikoro sie tego dowiedział nieomieszkał polać ná rátung obegnáncom Sebáliafzá Hethmaná z wielkim ludem *BielKron* 252; *RejZwierc* 176v; Albowiem Mwy Panie y zem trochę omieszkał przez potrzeby swe domowe iachac, wespoł zdrugiem PP. PosłydoKrakowa *ActReg* 13.

W przeciwstawieniu: »omieszkać ... przypaść rychło, pokwapić się« (2): Iż wierz mi żeć nie omieszkał/ á przypadnęć rychło ná cię/ ielli nie będziez czynił pokuty *RejAp* 25v; Iż nie fráfuy sie nic ielić Pan s czym mało omieszka/ ále bądź tego ift/ iż sie iednak pokwapi á przydzie ná wípomożenie twoie. *RejPos* 46v.

Zwroty: »w drodze omieszkać« = *iść za długo, opóźnić się* (1): niepoydziez bo rad figi iadałz ábyś inadz w drodze nieomięśkał? *KrowObr* 146.

»mało (a. maluczko), trochę omieszkać« (2:1): Paululum si cessassem Pyhtia, domi non offendissem, Bych był maluczko omieszkał/ domá bych go był nie záłtał. *Mącz* 45c; *RejPos* 46v; rofkazála sie wieść. Lecz iż trochę omieszkała/ záłtała Oycá iefzcze trochę ziewiącego y ruchiącego sie *Phil* O4.

»nic nie omieszkać« = *niezwłocznie, natychmiast* (1): A przydzie [*Pan Bog*] nic nieomieszkać á ićie nikomu nie zámilczy/ á ogień burzący znávalnością wiatrow pobieży/ przed oblicznością iego *RejPs* 74v.

Szereg: »omieszkać a wczas nie zabieżeć« (1): Ale ieliby kto omieszkał/ á wczas themu niezábieżał/ Aby iednak pomoc mógł náleść. *SienLek* 45.

W przen (2) : czemu sie nie rychło wróca woz iego? czemu omieszkały nogi woźnikow iego? *Leop Iudic* 5/28; *BudBib* 4.*Esdr* 16/38.

3. Wstrzymać, przeszkodzić, zakłócić; impedire, praepedire *Mącz* (5) : Ne mora egomet meis nuptiis siem, Abych lam swemu ożenieniu ná przefzkodzie nie był/ nie omieszkał. *Mącz* 233a, 294b, c.

omieszkać kogo (1), *co* (1): Inferre moram et impedimentum alicui, Omieszkać kogo. *Mącz* 294b; bącznie czyni kto sie zámyka/ á ípraw y nawiętższych ná ten czás nie przypufzcza/ á o pośpiech íprawom nie dba. Wiedząc iż rozmową z Pánem Bogiem nic nie omieszka/ á odprawy przyśporzy. *SkarKaz* 609b.

Synonimy: **1. zaniechać, zaniedbać; 2. opóździć, wściagnąć.**

Formacje współrdzenne cf **MIESZKAĆ**.

Cf **OBMIESZKAĆ, [OMIESZKAJĄCY], OMIESZKAŁY, OMIESZKANIE, OMIESZKANY**